

Advies

Volwassenenonderwijs als kansenonderwijs

Brussel, 23 mei 2016

Adviesvraag: Volwassenenonderwijs als kansonderwijs. Kansen op leren, integreren en kwalificeren, een leven lang.

Adviesvrager: Hilde Crevits - Vlaams minister van Onderwijs

Ontvangst adviesvraag: 8 april 2016

Adviestermijn: 35 dagen

Decretale opdracht: SERV-decreet 7 mei 2004 art. 11 (overlegfunctie)

Goedkeuring raad: 23 mei 2016

Mevrouw Hilde Crevits
Vlaams minister van Onderwijs
Koning Albert II laan nr 15
B-1210 BRUSSEL

contactpersoon

Mieke Valcke
mvalcke@serv.be

ons kenmerk

SERV_BR_20160523_CNVolwassenenonderwijs

Brussel

23 mei 2016

Volwassenenonderwijs als kansenederwijs

Mevrouw de minister

De raad heeft uw adviesvraag m.b.t. de conceptnota '*Volwassenenonderwijs als kansenederwijs. Kansen op leren, integreren en kwalificeren, een leven lang*' goed ontvangen en bezorgt u hierbij zijn advies.

Het volwassenenonderwijs is, ondanks de tekortkomingen die de conceptnota schetst, een zeer belangrijke speler in het levenslang en levensbreed leren. Het volwassenenonderwijs is uniek met zijn sterk lokaal ingebed, breed en laagdrempelig aanbod; door zijn modulaire aanpak en zijn praktijkgericht karakter. Voor de raad moeten deze sterktes absoluut behouden blijven.

De raad is er voorstander van dat het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs samen de HBO5-opleidingen en de lerarenopleidingen aanbieden, elk vanuit hun eigen expertise en kenmerken zodat ze een diverse doelgroep kunnen blijven bereiken. Het HBO5 weghalen uit het volwassenenonderwijs kan een groot verlies van cursisten met zich meebrengen dat niet kan worden gecompenseerd door een hogere deelname van generatiestudenten. De specifieke lerarenopleidingen weghalen uit het VO kan zorgen voor een kleiner aantal zij-instromers en een beperktere uitstroom van praktijkleerkrachten.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Karel Van Eetvelt
voorzitter

Inhoud

Inhoud 4

Krachtlijnen	5
--------------------	---

Advies 6

1	Inleiding.....	6
2	Keuze voor kerntaken	6
3	Doelgroep.....	8
4	Financiering	8
5	Inschrijvingsgeld	9
6	Samenwerking	9

Krachtlijnen

- Het Volwassenenonderwijs (VO) is, ondanks de tekortkomingen die de conceptnota schetst, een zeer belangrijke speler in het levenslang en levensbreed leren. In het schooljaar 2013-2014 waren er 326.000 unieke inschrijvingen in het secundair volwassenenonderwijs, 18.000 in het hoger beroepsonderwijs, 9.500 in de specifieke lerarenopleiding en ca 48.000 in de basiseducatie.
- Het VO is uniek met zijn sterk lokaal ingebed, breed en laagdrempelig aanbod; door zijn modulaire aanpak en zijn praktijkgericht karakter. Voor de raad moeten deze sterktes absoluut behouden blijven, voor alle opleidingen die nu door het volwassenenonderwijs worden aangeboden.
- Het breed perspectief, van de verwerving van basiscompetenties tot het aanbieden van onderwijskwalificerende trajecten, blijft behouden en is positief. De hervorming dient echter ook aangegrepen te worden om meer afstemming en complementariteit in het aanbod van de CVO, de VDAB en de Syntra-campusen te bewerkstelligen.
- Het VO én het hoger onderwijs dienen samen de HBO5-opleidingen en de lerarenopleidingen aan te bieden zodat elk vanuit zijn eigen expertise en kenmerken een diverse doelgroep kan blijven bereiken. Het hoger beroepsonderwijs weghalen uit het VO kan een groot verlies van cursisten met zich meebrengen dat niet kan worden gecompenseerd door een hogere deelname van generatiestudenten. De specifieke lerarenopleidingen weghalen uit het VO kan zorgen voor een kleiner aantal zij-instromers en een beperktere uitstroom van praktijkleerkrachten.
- De raad wenst in de hervorming aandacht voor: de uitwerking van aangepaste en vernieuwende lesmethodieken die volwassenen kunnen aantrekken, de kwaliteit en de inhoud van de opleidingen, een toekomstgericht opleidingsaanbod met flexibele instapdata, de uitbouw van werkplekleren, een flankerend beleid dat een stijgende participatie van kortgeschoolden bewerkstelligt, partnerschappen met sectoren, andere vormingsverstrekkers, toeleiders,
- Het VO dient een gevarieerd opleidingsaanbod te kunnen leveren aan een mix aan cursistenprofielen. De focus op kwalificerende trajecten moet gepaard gaan met een sterk aanbod op vlak van levensbreed leren, aangezien dit tot de missie van het volwassenenonderwijs behoort.
- De principes omtrent de inschrijvingsgelden worden door de raad grotendeels positief onthaald.
- De raad kan zich vinden in een nieuw financieringssysteem dat de ambitie heeft om te gaan naar een meer stabiele en voorspelbare financiering van de CVO. De huidige opsplitsing van middelen vervangen door een systeem richting enveloppe-financiering zal bijdragen tot hun autonomie en slagkracht. Het moet voor de raad een open enveloppe betreffen.

Advies

1 Inleiding

Op 8 april 2016 ontving de raad de adviesvraag m.b.t. de conceptnota *'Volwassenenonderwijs als kansonderwijs. Kansen op leren, integreren en kwalificeren, een leven lang.'* De raad ontving ook adviesvragen m.b.t. tot de conceptnota's *'Uitbouw hoger beroepsonderwijs'* en de conceptnota *'Lerarenopleidingen versterken. Wervende en kwalitatieve lerarenopleidingen als basispijler voor hoogstaand onderwijs'*. Dit advies wordt best samen gelezen met de adviezen over deze conceptnota's.¹

Het volwassenenonderwijs (VO) in Vlaanderen heeft zijn sterktes maar zou ook te weinig zichtbaar zijn en zich te weinig profileren. Om dit te remediëren wil de minister van Onderwijs het landschap versterken, het financieringssysteem hervormen en de personeelsregelgeving aanpassen. De kerntaken van het volwassenenonderwijs worden het tweedekansonderwijs, geletterdheid, Nederlands als tweede taal en levenslang- en levensbreed leren. Het VO zal prioritair inzetten op duurzame kwalificaties en de meest kwetsbare doelgroepen.

De raad spreekt zich niet uit over personeelsaangelegenheden en gaat in dit advies in op een aantal pistes voor de hervorming van het volwassenenonderwijs.

De geschetste tekortkomingen doen geen afbreuk aan het groot aantal cursisten dat het volwassenenonderwijs jaarlijks bereikt. In het schooljaar 2013-2014 waren er 326.000 unieke inschrijvingen in het secundair volwassenenonderwijs, 18.000 in het HBO, 9.500 in de specifieke lerarenopleiding en ca 48.000 in de Basiseducatie.

2 Keuze voor kerntaken

De conceptnota stelt terecht dat op geen enkel ander niveau de kracht van onderwijs als hefboom voor maatschappelijke integratie en sociale vooruitgang zo groot is als in het volwassenenonderwijs. Het volwassenenonderwijs draagt in grote mate bij aan het levenslang leren en aan de emancipatorische, professionele, maatschappelijke en persoonlijke ontwikkeling. Het volwassenenonderwijs is uniek met zijn sterk lokaal ingebed, breed en laagdrempelig aanbod; door zijn modulaire aanpak en zijn praktijkgericht karakter. Voor de raad moeten deze sterktes absoluut behouden blijven, voor alle opleidingen die nu door het volwassenenonderwijs worden aangeboden.

De conceptnota schuift de volgende kerntaken voor het volwassenenonderwijs naar voor: tweedekansonderwijs, geletterdheid, NT2 en levenslang en levensbreed leren.

Gegeven de wens van het beleid van meer focus en duidelijker positionering blijven de opdracht en de doelen van het volwassenenonderwijs, in de conceptnota, zeer breed: van de verwerving van basiscompetenties tot het aanbieden van onderwijskwalificerende trajecten. Dat breed perspectief is voor de raad positief maar de hervorming dient ook aangegrepen te worden om

¹ Advies *'Volwassenenonderwijs als kansonderwijs'*, SERV, 23 mei 2016; Advies *'Hoger Beroepsonderwijs'*, SERV, 23 mei 2016

meer afstemming en complementariteit in het aanbod van de CVO, de VDAB en de Syntra-campusen te bewerkstelligen.

De conceptnota voorziet dat de HBO5-opleidingen en de specifieke lerarenopleidingen niet langer tot de onderwijsbevoegdheid van de CVO zullen behoren. De raad meent dat het weghalen van de HBO5- en lerarenopleidingen bij het volwassenenonderwijs een verlies betekent van een aantrekkelijk deel van de opleidingen voor het volwassenenonderwijs en de cursisten. Beide opleidingstypes bereiken heel specifieke profielen van cursisten.

Ook de conceptnota NT2 van de Vlaamse regering kan voor veranderingen of verschuivingen zorgen in het aanbod Nederlands Tweede Taal dat de CVO nog mogen en kunnen aanbieden. Zij zullen hun aanbod immers moeten inpassen in het behoefteplan dat door de Agentschappen voor Inburgering en Integratie en het Huis van het Nederlands zal worden opgemaakt. Er zal een kader uitgetekend worden voor een specifieke financiering van het NT2-aanbod in het volwassenenonderwijs, waarbij aandacht moet zijn voor de efficiënte aanwending van de middelen.

De raad is van mening dat het volwassenenonderwijs én het hoger onderwijs samen de onderwijsbevoegdheid voor de HBO5-opleidingen en de lerarenopleidingen dienen uit te oefenen. Dit omdat ze elk vanuit hun eigen expertise en kenmerken een andere doelgroep bereiken². Het weghalen van het hoger beroepsonderwijs uit het volwassenenonderwijs kan een groot verlies van cursisten met zich meebrengen dat niet kan worden gecompenseerd door een hogere deelname van generatiestudenten. Het weghalen van de specifieke lerarenopleidingen uit het volwassenenonderwijs kan zorgen voor een kleinere instroom van zij-instromers en een kleinere uitstroom van praktijkleerkrachten.

De raad wenst ook dat er in de hervorming meer aandacht gaat naar de versterking van het volwassenenonderwijs op zich. Dat gaat onder meer over de uitwerking van aangepaste en vernieuwende lesmethodieken die volwassenen kunnen aantrekken, aandacht voor de kwaliteit en de inhoud van de opleidingen, een toekomstgericht opleidingsaanbod, uitbouw van werkplekleren, stimuli voor een flankerend beleid dat een stijgende participatie van kortgeschoolden bewerkstelligt, aandacht voor partnerschappen met sectoren en andere vormingsverstrekkers, toeleiders, De raad stelt vast dat in het secundair volwassenenonderwijs de modulaire aanpak blijft gelden, en terecht, terwijl het wordt afgebouwd in het hoger beroepsonderwijs, wat minder goed te begrijpen valt.

Wat de samenwerking betreft signaleren een aantal sectoren enkele knelpunten: te weinig opleidingsplaatsen voor sommige opleidingen, cursisten moeten een dubbele screening doorlopen, er wordt een heel verschillend vrijstellingenbeleid gevoerd, één overlegplatform met alle CVO ontbreekt, ...

Voor VDAB is de doorverwijzing van werkzoekenden belangrijk alsook de afstemming van het aanbod zodat de dienst zich meer kan inzetten op niches en knelpuntberoepen.

² Zie het boeiende filmpje m.b.t. de aard en het doel van HBO5: <https://www.hogent.be/toekomstige-student/opleidingen/hbo5/>

3 Doelgroep

De raad vindt het een positieve evolutie dat er meer gewicht zal toegekend worden aan kwetsbare groepen. De raad pleit voor een duidelijke afbakening van wie tot de kwetsbare groepen behoort en wil daar in de nabije toekomst ook input voor leveren.

Dit kan niet ten koste gaan van het breed spectrum aan groepen die nu bereikt worden. Het voorstel om kwetsbare doelgroepen extra te financieren mag er niet toe leiden dat er geen mix aan cursistenprofielen meer is in de centra voor volwassenenonderwijs.

Het is positief dat centra meer zullen dienen in te zetten op trajectbegeleiding en kwalificatiegerichtheid. Het beperkt belonen van resultaten (output) zal er toe bijdragen dat cursisten begeleid worden om gericht hun opleiding te kiezen. Het groter belang dat gehecht wordt aan kwalificerende trajecten mag geen nieuwe barrière opwerpen voor de deelname aan levenslang en levensbreed leren. Het begrip 'duurzame kwalificaties' wordt niet geduid.

De raad stelt vast dat de groep van ongekwalificeerde uitstromers uit het regulier onderwijs die onmiddellijk in het volwassenenonderwijs instromen, groeit. De raad dringt er op aan voldoende begeleiding voor deze groep te voorzien, om de ongekwalificeerde uitstroom te kunnen remediëren.

De raad vindt de ondersteuning van leerloopbanen d.m.v. leeradvies, studieoriëntering en leerbegeleiding doorheen de schoolloopbaan erg belangrijk, zeker ook in het volwassenenonderwijs.

De raad gaat er van uit dat de geletterdheidscoach structureel verankerd wordt.

4 Financiering

De raad kan zich vinden in een nieuw financieringssysteem dat de ambitie heeft om te gaan naar een meer stabiele en voorspelbare financiering van de CVO. De huidige opsplitsing van middelen vervangen door een systeem richting enveloppe-financiering zal bijdragen tot hun autonomie en slagkracht. Het moet voor de raad een open enveloppe betreffen.

De raad kan zich vinden in schaalvergroting maar vindt de bestuurlijke aansluiting bij andere onderwijsniveaus niet wenselijk omwille van de eigenheid en de specifieke aanpak van de CVO. Het streven naar schaalvergroting en meer efficiënte aanpak van het volwassenonderwijs roept wel nog veel vragen op. Welke flankerende maatregelen worden getroffen zodat centra op de meest aangewezen wijze kunnen fusioneren, ook voor wat betreft de specialisaties en de nieuwe programmatieprocedure. In de clustering van inhoudelijk verwante opleidingen per vestigingsplaats van het CVO dient ook aandacht te zijn voor cross-sectorale samenwerkingen.

Het getuigt van een vernieuwde visie op levenslang leren dat er voor de berekening van de middelen voor de instellingen niet meer gewerkt zal worden met het criterium 'regelmatige aanwezigheid van de cursist'.

Het toekennen van een hoger gewicht aan bepaalde maatschappelijk prioritaire opleidingen is zeker het verkennen waard. Deze verkenning moet gebeuren in balans met de missie van het volwassenenonderwijs, die zowel de persoonlijke ontwikkeling en het maatschappelijk functioneren als het uitoefenen van een beroep en het beheersen van een taal als doelstellingen van het volwassenenonderwijs bevat. Deze verkenning moet ook rekening

houden met de verschillende maatschappelijke betekenissen die het volwassenenonderwijs voor zijn diverse cursistengroepen heeft.

Positief is ook dat CVO gefinancierd zullen worden voor de begeleiding bij het certificeren van elders verworven competenties. Maar de uitwerking hiervan in de conceptnota is nog vaag en beperkt; de financiering wordt doorverwezen naar de verdere uitwerking van de EVC-conceptnota. De raad wenst dat dit een boost zal geven aan het EVC-beleid. De betrachting moet zijn dat alle CVO een actieve en ondersteunende rol m.b.t. de erkenning van verworven competenties opnemen en EVC op een gelijkaardige manier honoreren en erkennen.

5 Inschrijvingsgeld

De principes omtrent de inschrijvingsgelden worden door de raad grotendeels positief onthaald. Dit hangt natuurlijk onder meer af van wie tot de kwetsbare groepen zal behoren (zie 3). Het behoud van de vrijstelling bij BIT en de verlaging voor uitkeringsgerechtigde werkzoekenden en andere vormen van uitkering, waaronder leefloon, wordt niet expliciet vermeld.

Een mogelijks hoger inschrijvingsgeld voor bepaalde doelgroepen of opleidingen kan drempelverhogend werken. Er dienen compenserende maatregelen te worden genomen. De recuperatie van het inschrijvingsgeld via een diplomabonus kan niet ingezet worden als stimulans om een traject af te werken voor wie vrijgesteld is van inschrijvingsgeld.

6 Samenwerking

De raad vindt een goede samenwerking tussen het volwassenenonderwijs en de arbeidsmarkt belangrijk (zonder dat dit betekent dat het levensbrede opleidingsaanbod van het volwassenenonderwijs dient te versmallen). De huidige samenwerking met de VDAB die zeer constructief verloopt, wordt bij voorkeur gecontinueerd.

Syntra en VDAB worden in de conceptnota nauwelijks vernoemd. Syntra en VDAB zijn partners in het bieden van tweede kansen en in de heroriëntering en integratie van volwassenen. Bovendien kan de samenwerking met sectoren en sectorfondsen worden versterkt.

Al deze partners kunnen deel uitmaken van de intensieve samenwerkingsverbanden waarvan sprake.